

SZÉKELYFÖLD – TÁRSADALOMTUDOMÁNYI FÓRUM 2. VIDÉKKUTATÁSI KLASZTER

Roma téma: a társadalmi integráció feltételeiről (székelyföldi térség)

2021. május 6. (csütörtök), 15-17 óra.

VITAINDÍTÓ

Ha van a székelyföldi térségben olyan társadalmi probléma, amelyről mindenkinek (laikusoknak és szakértőknek, intézményi szereplőknek) egyaránt van valamilyen véleménye, az a térségi roma lakosság helyzete. A sokféle vélemény azonban két vonatkozásban meglehetősen egybecseng:

- Más és más érvekkel, indokkal és magyarázatokkal ugyan, de a roma népesség jelenlegi helyzetét mindenki kedvezőtlennek, rossznak tartja, és általánosnak tekinthető az a vélemény is, hogy „jó lenne valamit kezdeni ezzel a helyzettel”.
- Egybehangzó álláspontok vannak arra vonatkozóan is, hogy erre a helyzetre „rövid távon megoldást találni nem nagyon lehet” vagy legalábbis nagyon nehéz feladat. Ennek az álláspontnak egyik következménye, hogy a négyéves választási ciklusokra alapozó vezetési-tervezési-fejlesztési mentalitás és gyakorlat – nagyon kevés kivételtől eltekintve – ezt a témát három évtizede tartalékba teszi.

A Csíkszeredában (a csíksomlyói romatelepen) történt tüzeset változást hozott abban az értelemben, hogy egy időre előtérbe került a „tenni kell valamit” kérdésköre, és ennek kapcsán az intézményi szereplők, a szociálpolitikával foglalkozó szervezetek és a média szereplői kisebb-nagyobb mértékben napirenddév tették a „társadalmi integráció” szükségességének, lehetőségének, módozatainak témakörét is (programok tervezése és indítása, források keresése, megoldások mérlegelése, szakmai egyeztetések indítása, helyzetfeltárási kezdeményezések stb.) Hasonló kezdeményezések korábban is megjelentek (elsősorban Sepsiszentgyörgyön), azonban most először kapott nagyobb hangsúlyt az a szempont, hogy az egyedi problémás esetek/helyzetek – többnyire burkolt – kezelési kísérletei mellett/helyett a roma témával mint térségi problémával kell foglalkozni. Előtérbe került a helyzetkezelés komplexitása is: szociális kérdés, interetnikus viszony kérdése, beruházási és forrásbevonási kérdés, oktatáspolitikai kérdés, egészségügyi kérdés, környezetvédelmi kérdés, miközben mindezek együttese sokféle adminisztratív és jogi kérdést is előtérbe hoz, nem is beszélve arról, hogy a közvélemény (a helyi nem roma többség) álláspontja sem hagyható figyelmen kívül. Úgy tűnik, mintha a térségi intézményi szereplők három évtized után közelednének ahhoz a fölismeréshez, hogy ebben a térségben a roma népesség helyzete, helyzetének mai és várható alakulása nem csupán

úgynevezett "romakérdés", hanem olyan **jelentős súlyú társadalmi tény**, amellyel várhatóan a maga komplexitásában kell foglalkozni.

A társadalmi integráció fogalomkörébe (a „társadalmi integráció” fogalma alatt egyelőre mindenki mást ért) sorolható térségi ötletek, elképzelések, kezdeményezések, programok – kimondva vagy kimondatlanul, támogató programok vagy fejlesztési elképzelések formájában – a roma népesség – tág értelemben felfogott – jelenlegi életmódjának megváltoztatására irányulnak. Az ilyen irányú tervek, kezdeményezések – más térségek, más országok tapasztalata mutatja – hosszabb ideig tartó programokat, nagyon jelentős volumenű befektetést igényelnek, legyen szó humán erőforrásról, munkaidőről, társadalmi kapcsolatokról, szakmai kompetenciákról vagy anyagi és pénzügyi eszközökről.

A tervezéssel, kezdeményezéssel, programkísérletekkel foglalkozóknak ebben a térségben két kérdéssel számolniuk kell.

1. Az első kérdés egyszerűbbnek mutatkozik: Rendelkeznek-e a társadalmi integrációt kezdeményezők megfelelő mélységű ismeretekkel arról a társadalmi csoportról, amelynek az életformáját alakítani, megváltoztatni szeretnék? Értékrend, életfelfogás, mindennapi életvezetési feltételek és rutinok, a változáshoz szükséges kompetenciák, nem utolsó sorban szándékok és meggyőződések köre is ezek közé a szükséges ismeretek közé sorolható. Ezek a jellemzők településenként változhatnak, sőt egy településen belül az egyes roma csoportok jellemzői is eltérhetnek egymástól.
2. A második kérdés valamivel bonyolultabbnak mutatkozik. A roma népesség székelyföldi „története” az elmúlt 120-130 év során (az értelmezhető adatok, a társadalmi emlékezet és az empirikus tapasztalatok együttese a XIX. század végétől teszi lehetővé ebben a témakörben a társadalmi folyamatok rekonstrukcióját) a magyar-roma reláció olyan társadalmi modelljeit és magatartásait alakította ki, amelyek mindmáig meghatározzák ezt kapcsolatot, a hozzá tartozó tudásokat, meggyőződéseket, véleményeket és magatartásokat. Ezek a sok évtized alatt rögzült struktúrák napjainkban is behatárolják a változás és a változtatás esélyeit, lehetőségeit.

Az első kérdéskörrel való foglalkozás (a roma népesség megismerése, amit sokan – tévesen – statisztikai adatgyűjtésre, véleménykérdézésre szűkítenek le) nyilvánvalóan nem elegendő ahhoz, ennek a társadalmi csoportnak a társadalmi integrációjával – akárcsak csak egy település esetében is – érdemben foglalkozzon valaki. A második kérdést nem lehet megkerülni. Elsősorban azért nem, **mert „a probléma” nem a roma népesség, hanem az „egy más mellett élés” társadalmi modellje (a két társadalmi csoport közti viszony jellege), amely a térség társadalomtörténete során alakult ki és szilárdult meg.** Ennek a modellnek a lényege a társadalmi és fizikai távolság fenntartása. A székelyföldi térség specifikumának tekinthető (rurális településeken különösen) ennek a távolságnak a mértéke (értsd: nagysága). Természetesen lehet arra az álláspontra is helyezkedni, hogy „a probléma” maga a roma népesség (jelenléte, életmódja, magatartása stb., lásd ezzel kapcsolatban a „mélyszegénység” fogalmát), ez azonban a társadalmi probléma lényegét illetően félreértésnek vagy leegyszerűsítésnek tekinthető. A társadalmi integrációs folyamatok tervezése menedzselése szempontjából „a probléma” a fentiekben jelzett társadalmi-mentális distancia jellege/mértéke. Ezzel a kérdéskörrel kapcsolatban a térségben végzett társadalomtudományi kutatások az évek során több fontos és hasznosítható megállapítást tettek, ezeknek a megismerése, értelmezése,

továbbgondolása segíthet megalapozni a társadalmi integrációs terveket, kezdeményezéseket, programokat. Többek között jelezhetik azt is, hogy társadalmi integrációt célzó programokkal mit nem lehet, és mit hogyan nem lehet rövid távon elérni (a kapcsolódó szakirodalmi anyagok hangsúlyozzák, hogy a korlátok fölismerése legalább olyan fontos lehet, mint a lehetőségek azonosítása).

Néhány témakör ezek közül (kérdésfelvetés formájában):

- Miért ilyen nagymértékben aszimmetrikus a két csoport közti kapcsolat? Mi tartja fenn ezt az erőteljes aszimmetriát?
- Voltak-e jól bejáratott együttműködési formák a két csoport között? Mi jellemezte ezeket? Lehet-e ezeket a korábbi modelleket napjainkban alkalmazni?
- Fontos-e a többség véleménye, ha a roma népesség helyzetén egy településen javítani akar valaki? Mire számíthatunk, ha eltekintünk a helyi többség álláspontjától?
- Mi tartja életben az iskolai oktatással szembeni ellenállást/tartózkodást? Lehetővé teszi-e a roma népesség helyzete, hogy az iskola a roma gyerekek számára mobilitási csatornaként működjön?
- Van-e cselekvésvezérlő (támogató vagy korlátozó) szerepe a témáról való hivatalos/nyilvános és hétköznapi beszédmódnak?
- Lehet-e meghatározó szerepe egyházi intézményeknek a roma népesség társadalmi integrációs folyamatában?
- Melyek azok a térségi társadalomtörténeti adottságok, amelyek figyelembevételétől egészen bizonyosan nem lehet eltekinteni?

A FÓRUM célja, hogy ösztönözze, támogassa a helyzet minél pontosabb körülírását segítő szakmai értelmezést. A szakmai értelmezés ilyen típusú társadalmi probléma esetén nem csupán a társadalomkutatók ügye. Mindazok számára fontos lehet, akik a társadalmi integráció folyamatainak elgondolásában, szervezésében, kivitelezésében, nyilvános tematizációjában szerepet kívannak vállalni.

A FÓRUM első részében hat rövid szakmai prezentációra kerül sor, amelyek mindegyike az erre a térségre jellemző magyar-roma viszony egy-egy meghatározó szerepű összetevőjére hívja fel a figyelmet.

A FÓRUM előadói: Oláh Sándor, Bodó Julianna, Fosztó László, Toma Stefánia, Gergely Orsolya, Jakab Judit
Moderátor: Biró A. Zoltán

A FÓRUM második része szakmai vitára kínál lehetőséget. A szakmai prezentációk alapját képező **tanulmányok és elemzési anyagok a KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja honlapján**, illetve a FÓRUM ideje alatt **Facebook esemény** felületen lesznek elérhetőek. A Facebook esemény linkje: <https://fb.me/e/4qHg4j2ta>

A ZOOM felületen szervezett rendezvény linkje a regisztrációt igénylők számára lesz hozzáférhető, ugyanakkor a rendezvényt Facebook felületen bárki követheti.

Kapcsolat, regisztráció igénylés, további információk:

Sárosi-Blága Ágnes
agnesblaga@gmail.com
0758-389 413

Biró A. Zoltán
biroa_zoltan@yahoo.com
0742-066 454